

O SLEPARIJAH V DRŽAVNI USTANOVİ INGIC

Brezvestno varanje in izkoriščanje ljudstva

Pokvarjenost in podkupljivost v političnem življenju naše dobe

Sodna preiskava zaradi zagonetne smrti mladenke Vilme Montesi na rimski morski obali ni edina zadeva, ki je močno vznemirila italijansko javnost in vzbudila veliko pozornost v inozemstvu. Medtem so prišle na dan nove stvari in v teku so nove sodne preiskave, od katerih bo padla ravno tako ostraluč na žalostne družabne razmere v italijanski republiki.

Domače in tuje časopisje se bavi že dalj časa z velikimi sleparijami, ki so se godile v državni ustanovi za pobiranje trošarine INGIC. V umazano zadevo so zapleteni odgovorni ljudje skoraj vseh italijanskih strank. Da bodo naši bralci vedeli, za kaj gre, jim moramo stvar nekoliko pojasniti.

NAZADNJAŠKI DAVČNI SISTEM

V Italiji je od nekdanj vpeljane čudna navada, da država ne izterjuje sama vseh davkov. Pobiranje trošarine na vino in likerje, na meso, na novo pohištvo in številne druge predmete je vlada prepuščala zasebnikom. Z njimi se je domenila, da ji plačajo vnaprej določeno vsoto denarja, zato jim je dala pravico in oblast, da oni izterjujejo od prebivalstva trošarino. Kakor daje veleposestnik v najem svojo njivo, tako je vlada iskala najemnika za davke. Glavno je bilo zanjo, da dobi takoj čim več denarja, vse ostalo je prepuščala davčnemu najemniku in njegovim nameščencem. Ta bo že pazil, da natančno vse pobere, saj je vse njegovo. Ni strahu, da

bi zanemarjal lastni žep.

Zasebne davčne najemnike je v starih časih poznala tudi Avstrija. Tudi na Tržaškem so bili taki in nekatere družine so s trošarino silno obogatele. Toda prebivalstvo se je takemu načinu pobiranja trošarine odločno upiralo. Težko je prenašalo, da je namesto od države bilo odvisne od zasebnikov in njihove dobre volje. Da so zasebniki bili nekaki nositelji javne oblasti, so sodobniki smatrali za ostanek srednjega veka, v bogatih in mogočnih davčnih najemnikih so gledali nekako fevdalno gospodo.

Pod pritiskom demokratičnih idej je Avstrija najemnike končno odpravila. Leta 1918 so se nanje pri nas spominjali samo še sivi starčki. Z njimi se je pa naše ljudstvo spet seznanilo, ko je Julijska krajina postala del Italije. Nova država je še vedno oddajala pobiranje trošarine v najem zasebnikom.

Pri tej zastareli ustanovi je bilo le to dobro, da so se poleg zasebnikov za trošarino lahko potegovali tudi občine in dežele. Tako je najemnik za goriško pokrajino postal deželni odbor v Gorici. Dobički iz trošarine niso romali v žepe posameznikov, temveč v deželno blagajno ter šli v korist ljudstva. Goriška dežela je z njimi krila primanjkljaje v proračunu, plačevala svoje uradnike in podpirala kmetijstvo. S pobiranjem trošarine je svojo samoupravno oblast dejansko razširila tudi na davčno področje.

načelo se je uveljavilo tudi v tem primeru: oblastva so meseca avgusta ugotovila pri podjetju INGIC nič manj ko okrog dve milijardi ali 2000 milijonov primanjkljaja.

Celotni upravni odbor je neutegoma odstopil, njegov krščansko-demokratski predsednik jo je popihal v inozemstvo, podpredsednika, glavnega ravnatelja in celo vrsto uradnikov je pa policija vtaknila v ječo.

Preiskava je dognala, da je bil manjkajoči denar uporabljen za podkupovanje javnih oblastev. Del ogromnega zneska je romal v žepe zasebnikov, del v blagajne komunističnih in Nennijevih političnih organizacij, ki so bile v poedinah občinah na oblasti.

Mreža krivcev se čedalje bolj širi in sega že na vse strani: policija je odkrila, da je INGIC podkupoval javne funkcionarje v pokrajinah Arezzo, Pisa, Livorno, Pistoia in Genova. V umazano zadevo so vpleteni ne samo številni občinski in deželni uradniki, temveč tudi razne politične osebnosti, ki so sedaj pod ključem. Med njimi je 5 komunistov, 1 Nennijev socialist in 2 krščanska demokrata.

Vse skupaj so prepeljali v Arezzo, kjer zadevo sodnijsko preiskujejo. Zaporji v mestu so postali pretesni, toliko se je vanje natopilo podkupovalcev in podkupljencev ter osumljencev. Krivci so skušali na vse načine zabrisati sledove in dokaze svojih zločinov in hoteli nevskečne papirje celo skriti v samostane, a se jim ni posrečilo.

Italijanske stranke ne morejo izkoristiti nepoštenih zadev v medsebojni borbi, ker so se vse umazale in vse razkrinkale pred ljudstvom. Med komunisti in krščanskimi demokrati v tem pogledu ni razlike, med njimi vlada popolna enakost.

RAČUNE BO PORAVNALO LJUDSTVO

Sodna preiskava goljufij in poneverb pri INGIC-u osvetljuje z naravnost žarko lučjo politične in družabne razmere v Italiji. Stranke stopajo pred javnost vsaka s svojimi idejami in socialnimi ideali, zahtevajo od svojih pristašev žrtve, njihovi krajevni zastopniki se pa skrivaj sporazumevajo z nasprotniki, delajo z njimi nedovoljene kupčije in si dele dobičke. Nikjer načelnosti in resnične ne-sebičnosti!

Prav lepi krščanski demokrati, ki polnijo blagajne komunistične stranke, a obenem pišejo in govore o nevarnosti komunistične revolucije v Italiji ter pozivajo pristaše, naj se skrbno in budno izogibajo slehernega stika in sodelovanja s komunisti. In zares idealni marksisti in komunisti, ki se dajo podkupovati in plačati od političnih nasprotni-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Državna ustanova INGIC

Toda tako je bilo le na Goriškem, medtem ko so v ostali Italiji imeli trošarino v najemu še vedno številni zasebniki.

Mussolini je l. 1936 hotel te razmere odpraviti, a si ni upal zatreti najemnikov, temveč je ostal na pol poti. Ustanovil je državno podjetje INGIC (Istituto Nazionale Gestione Imposte Consumo), ki naj bi namesto občin pobiralo trošarino. Država je stopila na pozornico s pomočjo tega svojega podjetja.

Vendar so se za trošarino lahko potegovali še vedno tudi zasebniki. Tako je s časom nastalo med INGIC in zasebnimi najemniki hudo tekmovanje. Trošarino je dobil, kdor je nudil boljše pogoje.

To državno podjetje se je ohranilo pri življenju tudi po padcu fašizma. Postalo je zelo mogočno in se znalo odtegniti demokratičnemu nadzorstvu oblastev in javnosti. Vodilna mesta so zasedli predstavniki vladnih strank in pri tem kaj dobro izhajali. Njihove plače so bile dvakrat, trikrat večje kakor one visokih državnih uradnikov.

Da bi si zagotovili pobiranje trošarine, so se posluževali tudi nedovoljenih sredstev. Upravnike občin so enostavno podkupovali, samo da so dobili v najem trošarino in lahko stavili v žep dobičke. Da bi lažje uspeli, so dajali podpore tudi političnim strankam, ki so bile v občini na oblasti, in pri tem jih ni prav nič motilo, da je občina v rokah političnih nasprotnikov. Krščanski demokrati so z mirnim srcem prispevali v strankarski sklad Togliattijevih komunistov ali Nennijevih socialistov. Glavno je bilo, da jim dobički ne utečejo.

Zasebni najemniki so z njimi težko tekmovali. INGIC je bilo državno podjetje in razpolagalo z velikimi rezervami, v javnosti je uživalo splošen ugled. Za podkupnine je brez obotavljanja potrošilo na stotine in stotine milijonov, saj je vedelo, da ji bo trošarina sčasoma vse obilno povrnila.

SLEPARIJE SO PRIŠLE NA DAN

Toda vse, kar je nepošteno, se prej ali slej odkrije in nima obstanka. To moralno

NOVICE Z VSEGA SVETA

SODELOVANJE MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO

V Beograd je prispelo italijansko gospodarsko odposlanstvo, ki mu načeljuje minister Martinelli. Pogovarjajo se o novi trgovinski pogodbi med sosednjima državama. Sodelovanje naj bi bilo zelo obsežno, ker se deželi gospodarsko dovršeno izpopolnjujeta.

Jugoslavija ima mnogo rud in premoga, Italija pa razvito industrijo, mnogo delovne sile, a malo surovin. Prihodnji teden pridejo v Jugoslavijo zastopniki 14 italijanskih podjetij. Uvozili bi radi stroje ter pomagali Jugoslaviji graditi tovarne, elektrarne, železnice in ceste in modernizirati poljedelstvo.

Martinelli je povabil jugoslovanskega ministra trgovine Karabegovića, naj obišče Italijo.

Sodelovanje med sosedoma odobravamo, ker upamo, da bo ugodno vplivalo na narodni položaj tukajšnjih Slovencev.

NEMŠKA BLAGINJA

Sredi decembra se začnejo v Bonnu pogajanja o gospodarskem sodelovanju med Nemčijo in Italijo. Nemčija je voljna zaposliti v svojih podjetjih večje število laških delavcev.

Ko so nekateri proti temu protestirali, je minister za gospodarstvo Erhard izjavil, da mu največje preglavice povzroča pomanjkanje nemških delovnih sil. Zato so tuji delavci nujno potrebni.

Pri nas raste brezposelnost, v Nemčiji pa delavcev primanjkuje. Tolik je nemški gospodarski napredek.

PAPEŽEVA BOLEZEN

Pretekli teden je bilo papežu tako slabo, da je skoro umrl. Srce mu je nenadoma odpovedalo in morali so ga umetno hraniti. Ves katoliški svet se je vznemiril in pred cerkvijo sv. Petra v Rimu so se zbrale nepregledne množice ter molile za njegovo zdravlje.

Toda 79-letni papež je izredno trde narave. Komaj je premagal srčni napad, je z bolniške postelje že govoril po radiu vernikom. Zdravniki so mu zaukazali popoln mir, a jih ni ubogal: takoj se je lotil državnih poslov.

Upajo, da bo za božič lahko že maševal.

AVSTRIJA IN JUŽNI TIROL

Dunajski parlament je te dni razpravljal o položaju nemške manjšine na južnem Tirolskem. Poslanec Gschnitzer je poudarjal, da Italija ne spolnjuje manjšinske pogodbe. Dežela je več ko 1000 let nemška in mora taka ostati. Potujčena mesta naj postanejo zopet nemška, rimska vlada naj preneha z raznarodovanjem, ki ni nič manj nevarno, če se izvaja namesto s fašističnimi z demokratičnimi sredstvi.

Južni Tirol je danes evropsko vprašanje. Avstrija ne sme popustiti, temveč mora zahtevati, naj mešana komisija preišče razmere v deželi.

AMERIKA IN KITAJSKA

Ceprav je vsa Kitajska v oblasti komunistov, Amerika priznava še vedno le Čang Kaj Šeka za zakonitega zastopnika dežele. Z njim je podpisala te dni celo pogodbo, da bo z orožjem branila pred komunisti Formozo in

še 600 otočičev skupine Peskadores, ki so mu ostali.

Ce bi se Mao Tse Tung hotel polastiti Formoze, bi se torej zapletel v vojno z Ameriko. Kitajski komunisti so prešibki, da bi mogli tvegati oborožen spopad z mogočnimi Združenimi državami, zato se bodo morali vsaj za sedaj Formozo odpovedati.

Amerika je s pogodbo hotela dati svetu in Rusiji na znanje, da pri bodočem urejevanju razmer v Aziji ne namerava razpravljati o Formosi. Usoda Formoze je zanjo odločena: otočje smatra za važno vojaško oporišče v morebitni vojni proti Sovjetski Rusiji in njenim zaveznikom.

Svoje ravnanje opravičujejo Amerikanci takole: Formosa je bila do vojne del Japonske in ni spadala pod Kitajsko, zato nima Mao Tse Tung nobene pravice do teh otokov.

ZASVITALO SE JE V GLAVI

Pretekli petek je bil na seji tržaškega občinskega sveta sprejet sklep, za katerega so enotno glasovale vse stranke.

Od rimske vlade so zahtevali, naj vrne Trstu vsaj tiste ladje, ki jih je imel pred zadnjo vojno; obnovijo ali okrepijo naj se proge s Severno in Južno Ameriko, na Daljni Vzhod, v Črno morje, Severno Evropo in Južno Afriko.

Sicer bo Trst propadel. Saj je pred vojno bil na 3. mestu v Italiji, danes je pa na sedmem. Celo luke, kakor Savona in Livorno, delajo danes več kot naše pristanišče.

Sklep je pameten. Toda kdor je vsa ta leta zahteval isto, so ga označevali za sovražnika Italije.

HAILE SELASSIE NA DUNAJU

Abesinski cesar je na svojem potovanju po svetu obiskal tudi Dunaj.

Radovedni in za cesarje navdušeni Dunajčani so oblegali cele ure poslopje, kjer je stanoval. Za prostor v oknih nasprotnih hiš so plačevali po 7.500 lir, samo da bi ga videli.

Cesar je pozdravljal in se smehljaj in čim bolj se je smehljaj, tem bolj so mu ploskali. Na ulicah je delil mimoidočim zlatnike s svojo podobo. Ta poteza njegovega značaja je Dunajčanom posebno ugajala.

Spal je v razkošni postelji maršala Radeckega.

ZAHRTEN SOVRAŽNIK

Iz južne Italije prodira proti severu nevidna, a silno nevarna vojska mravelj, tako imenovanih termitov, ki, kamor vdrejo, uničijo ves les in pojedjo knjige. Tako so termi težko poškodovali dragocene knjižnice in muzeje na Siciliji, prodrli že do Rima in Florence, se pojavili v Genovi in v Benečiji.

Vlada je že l. 1952 določila za borbo proti tem mravljam 750 milijonov, a jih še ni mogla uničiti. Bati se je, da pridejo tudi v naše kraje. Če se zajedajo v pohištvo, ga spremane v prah. Na zunaj ne vidiš nič, nekega dne zgrmi pohištvo na tla.

REVOLUCIJA V EGIPTU

se še zmerom nadaljuje. Spor med voditelji se je končal tako, da je bil predsednik republike Neguib odstavljen in je Nasser prevzel v imenu vojske vso oblast nad državo. Ta se ni maščeval nad Neguibom, temveč ga zaprl v lepo vilo ter mu nakazal 3 milijone lir letne pokojnine. Pač pa je kaznoval voditelje verske organizacije Muslimanski bratje, ki so v dogovoru z Neguibom hoteli strmoglaviti Nasserja in zasnovali proti njemu atentat.

Šest članov je bilo obsojenih na smrt. Pretekli torek so jih obesili. Ob 7. uri zjutraj je zavihrala nad kaznilnico v Kairu črna zastava in kmalu zatem so peljali prvega obsojenca v sobo smrti. Krvnik mu je odvzel zapestij železne verige in potegnil iz žepa vrv ter mu jo namestil okoli vratu. Nenadoma so se pogreznila tla pod nogami obsojenca in njegovo telo je obviselo v zraku. V 3 minutah in 45 sekundah je bil mrtev. Zatem je stopil v celico smrti drugi obsojenec. V 3 urah je bila vsa šestorica mrtva.

Na poti k vislicam so obsojenci molili. »Srečen sem,« je eden dejal, »da stopim sedaj pred Alaha«.

SLOVENŠČINA V MILJAH

Na seji občinskega sveta v Miljah se je med razpravo oglasil k besedi tudi svetovalec Vatovec in govoril v slovenščini. Komunistični župan ga ni motil, ni zvonil in ga ni pozival, naj govori po italijansko, kakor je delal Bartoli z našimi svetovalci v Trstu. Pustil ga je, da svobodno rabi svoj materin jezik.

Ali ni žalostno, da morajo komunisti učiti naše krščanske demokrate, kaj je narodna strpnost?

ATOMSKE STRAHOTE

Bivši minister Noel Baker je v parlamentu napadal Churchilla, češ da se ni dovolj potrudil obraniti svet pred nevarnostjo atomskega orožja.

Prikazal je strahotno uničenje, ki bi zadelo svet v novi vojni: Amerikanci imajo posebno vrsto po radiu vodenih izstrelkov, s katerimi bi lahko pošiljali vseuničujoče vodikove bombe okoli 7000 km daleč. Proti njim se ni mogoče braniti. Bomba ima tako silo, da z njo lahko uničiš katerokoli mesto na svetu.

Ker imajo isto orožje tudi Rusi, je po njegovem mnenju nujno potreben sporazum med vzhodom in zapadom.

MRAZ NA JUŽNEM TIROLSKEM

V pokrajini je zadnjih 24 ur neprestano padal sneg. Nato se je vreme zvedrilo, tako da so vse ceste zledenele in je nevarno po njih voziti.

V nekaterih krajih je temperatura padla na 15 stopinj pod ničlo.

SREBRNA POROKA

Dne 5. decembra sta znani slovenski gospodarstvenik Josip Puhelj in njegova soproga Marta praznovala v krogu sorodnikov in številnih prijateljev 25-letnico poroke.

Ugledni in priljubljeni družini iskreno čestitamo.

Pozivamo naročnike Novega Lista, ki niso še poravnali naročnine, naj to čimprej store, sicer bomo prisiljeni jim list ustaviti.

NOVICE

ZA SAMOSTOJNOST OBČIN

Fašizem je bil velik sovražnik občinske samouprave. Občinam je l. 1926 vzel pravico, da nameščajo in odpustajo svoje tajnike, ter izročil to oblast prefektom. Odslej so bili občinski tajniki državni uradniki, neodvisni od župana in ljudstva. Bili so nekaki varuhi in dejanski gospodarji občin. Ljudstvo jih je smelo samo plačevati.

Proti temu stanju, ki se je do danes ohranilo, se je dvignil deželni zbor Tridentinsko-južnotirolske pokrajine. Sprejel je zakonski načrt, po katerem naj bi tajniki postali vsaj deželni uradniki. V Rimu se je tudi proti temu pojavil odpor in zakona najbrž ne bo do potrdili.

Južni Tirolci zahtevajo, naj bo tajnik ravno tako kakor župan odvisen od občanov. Tega mnenja smo tudi mi, ker je to edino demokratično.

KURJAVA ULIC

Na dan sv. Miklavža so v Bruslju prvič poskusili umetno segrevati ulice. Začeli so pri eni in namestili v njej peč s 140 gorečimi plinskimi pipami. Pri obeh vseh v ulico so priredili oblačilnice, da ljudje, ki v bližini nakupujejo, lahko tam odložijo suknje.

Pri nas mnogi nimajo kuriva niti za sobe.

AVSTRIJA IN TRST

V sporazumu o Trstu je zapisano, da je treba v najkrajšem času sklicati mednarodni sestanek, ki naj sklepa o naši svobodni luki. Od tedaj sta minila 2 meseca, a o sestanku ni ne duha ne sluha. Kdo ima od tega škodo?

Italija ne, ker ima za svoje potrebe dovolj pristanišč. Jugoslavija je v istem položaju. Češka lahko izvaža svoje blago v nemške luke, Ogrska na Reko, Švica v Genovo. Skodo imajo le Tržačani, saj brezposelnost pri nas neprestano raste.

Največ interesa na Trstu ima Avstrija, ki pošilja skozi našo luko skoro 3 četrtine svojega blaga. Trgovinska zbornica na Dunaju zahteva, naj bo Avstrija zastopana v upravi pristanišča, zahteva znižanje voznin na železnicah in parnikih, pristojbin v naših skladiščih, svobodno avstrijsko cono v luki in enakovredno udeležbo avstrijskega kapitala v naših ladjedelnicah.

Ta zahteva je trčila na hud odpor italijanskih industrijalcev in Piccola.

BREZPOSELNOST NARAŠČA

Gospodarski položaj Trsta postaja čedalje težji. V konoplarni mislijo odpustiti 130 delavk in delavcev, v tovarni igralnih kart Modiano 50, odpusti se obetajo v pivovarni Dreher, pri podjetju Beltrame in drugod.

In to se godi sredi zime. Zares žalostni božični prazniki za stotine delavskih družin na Tržaškem!

NESREČNA SOVA

V mestu Trentu in v Dolini Sugana so 6. decembra električne luči iznenada ugasnile. Vse hiše in ulice so se pogreznile v gosto temo. Dolgo časa niso mogli ugotoviti, kje tiči vzrok.

Končno so našli v žicah elektrarne sovo, ki se je vanje zaletela in spremenila v kos oglja.

SPORAZUM O TRSTU

so začeli izvajati. Sklenili so ustanoviti tri odbore: prvi bo potegnil dokončno mejo na Tržaškem, drugi uredil tako imenovani mali promet, tretji se bo bavil z zaščito narodnih manjšin.

Za nas je najvažnejši zadnji, ker bo stalen in mu bomo lahko pošiljali pritožbe, če bi se nam godile krivice. Danes so se sestali v Rimu zastopniki obeh vlad, da ga sestavijo.

KOLIKO JE ŽIDOV NA SVETU?

Pred zadnjo vojno jih je bilo približno 13 milijonov in pol. Hitler jih je dal v množicah usmrtiti ali poslal v taborišča, od koder se večidel niso več vrnil.

Ostalo jih je kljub temu okoli 12 milijonov. Šest milijonov jih živi v Združenih državah, od teh 2 milijona samo v New Yorku. Država Izrael ali Palestina šteje 1 milijon 600 tisoč prebivalcev. V Evropi so samo še 3 milijoni Židov. Ostali so raztreseni po vseh delih sveta.

OGNJENIK STROMBOLI

Na dan sv. Miklavža je ognjenik Stromboli na Siciliji začel zamolklo tuliti in bruhati iz treh žrel žarečo lavo. Ognjena gmota se počasi premika po klancih proti morju. Dole se ni še približala obljudenemu središču otoka.

Prebivalcev se je kljub temu polastil strah. Ko je Stromboli zatulil in jih vrgel sredi noči iz postelj, so drveli z otroki k obali, da se v primeru potrebe spravijo v čolne in na splave.

STARI CHURCHILL

Velikemu 80-letnemu državniku, ki ga ves svet proslavlja, pešajo moči. Pravijo, da večkrat lastnih sodelavcev ne spozna, da s težavo sledi razpravam na sejah vlade in ne more izvrševati prevzetih dolžnosti. Od časa do časa se pa zdravi in preseneti vse s svojo energijo, brihtnostjo in podjetnostjo.

Na oblasti hoče ostati, dokler se mu ne posreči preprečiti novo vojno.

TRIGLAVSKO
JEZERO

DAVČNI VIJAK

Liberalni poslanec Malagodi je v rimskem parlamentu ugotovil, da so od leta 1952-53 do 1953-54 davčna bremena v Italiji zrasla za 32 odstotkov, medtem ko se je ljudski dohodek v istem času povečal le za 12 odstotkov.

Davkov je bilo torej skoraj trikrat več kot novih prejemkov.

PLEMENITO VINO

V nemškem mestu Nürnbergu so delavci pri prezidavi starodavne hiše našli v njenih temeljih posodo, v kateri je bil shranjen zlatnik in 420 let staro vino.

Mislili so, da bo to zares zlahka pijača. Ker je pa bila posoda odprta, se je vino spremenilo v kristal, nad katerim je plavalo nekaj vode.

PRI KLJUČAVNIČARJU

»Potrebujem novo luknjo v ključavnici.«

»Najbrž želite ključavnico.«

»Ne, ključavnica je še dobra, želim samo luknjo. Ko sem se sinoči vračal domov, je namreč nisem mogel najti in se je najbrž zgubila. Ali res nimate primerne luknje?«

Ključavničar je poslal naročevalca k vrati.

Afera INGIC

(nadaljevanje s 1. str.)

kov! S kakšno moralno pravico in s kakšnim uspehom naj se bore proti krivicam pokvarjene kapitalistične družbe, če so sami pokvarjeni in sami ljudstvo izkoriščajo?

Jasno je namreč, kdo bo moral končno plačati milijardne primanjkljaje pri državnem podjetju INGIC. Krivce bodo kaznovali in vtaknili v ječo, zgubo bo pa morala kriti država. In kdo je država? To je prebivalstvo, to so milijoni davkoplačevalcev in njihove družine. Posledice opisanih sleparij bodo občutile družinske matere in njihovi otroci, nanje se bodo zvalila vsa bremena. In to v Italiji, kjer je davčni pritisk tako težak, da ga ljudstvo komaj prenaša. Saj država pobere za davke in razne pristojbine eno tretjino vseh ljudskih dohodkov.

V teh razmerah so zločini, ki so jih zakrili pokvarjeni gospodje pri INGIC-u, še mnogo težji in odvratnejši. Scelba je izjavil, da bodo krivci ne glede na strankarsko pripadnost najstrože kaznovani. Vsak pošten in socialno čuteč človek mora želeči, da se to res zgodi, saj je to še edino zadoščenje, ki ga je mogoče dati opeharjenemu ljudstvu.

Dopisi s Tržaškega

PADRIČE

Pred leti so Amerikanci zgradili v bližini naše vasi več velikih vojašnic. Poslopja so taka, da lahko služijo ne samo vojski, temveč tudi drugim namenom. Ze ko so začeli graditi, so govorili, da bo po odhodu Amerikancev nastala iz tega velika, moderna polboljševalnica ali bolnišnica.

Zadnje dni pa so v zgradbi nastanili približno 700 Istranov iz cone B, pričakujejo pa, da bo število naraslo na 1200.

Slišali smo, da bodo begunski otroci imeli tudi šolo. Učitelj je že imenovan.

S prihodom tako velikega števila ljudi so nastale razne nevšečnosti. Avtobus v mesto je silno natlačen. Moramo pa reči, da je Ferjančičevo avtobusno podjetje šlo beguncem na roko. Medtem ko morajo domačini plačati vožnjo v Trst in nazaj 160 lir, delavci 100, plačajo prišleki samo 90 lir. Ti kljub temu niso zadovoljni in se pritožujejo, da so preveč oddaljeni od mesta. Pred 14 dnevi jih je obiskal škof Santin, ki jim je baje obljubil tudi lastno cerkev.

Ceprav smo slišali, da gre le za začasno zbirališče, nas vendar imenovanje učitelja, otvoritev šole in obljuba nove cerkve vznemirjajo. To so dejstva, ki pričajo proti začasnosti. Naša vas, ki šteje 240 prebivalcev, bi čez noč postala italijanska. Domačini bi bili v neznatni manjšini.

Ce se bo zbirališče razvilo v naselje, je očitno, da gre za politično dejanje raznarodovanja slovenske zemlje. In drugače ne more biti. Na skopi kraški zemlji, kjer se domačini ne moremo živeti, je naravnost blazno graditi nova naselja. Poleg tega ni v bližini nobene industrije, ki bi zaposlila tako veliko število ljudi. Kako naj torej živijo, če ne od denarne podpore, ki jim jo daje vlada? Oblastva bi morala enkrat za vselej uvideti, da taka politika ne vodi nikamor. Prej ali slej se bo to ravnanje težko maščevalo!

ŠTIVAN

V kmetijskem listu *Rinascita agricola*, ki velja za nekako glasilo kmetijskega nadzornišтва, beremo, da so na oddelku za kmetijstvo v Trstu razpravljali skupno z italijanskim ministrom Medicijem samo o izboljševalnih delih ob izvirkih Timava.

Ne vemo sicer, kaj so gospodje sklenili, vendar se nam zdi pametno in potrebno v tej zadevi nekaj spregovoriti. Priznati moramo, da se do zdaj že mnogo naredili v tem predelu. Do pred leti močvirnato in nezdravo zemljišče so spremenili v rodovitno polje; sezidali so hleve, senike in celo tovarno za ribiške mreže ter stanovanjska poslopja. Najprej so tu mislili zgraditi tovarno za konserviranje rib, a so pozneje ugotovili, da v neposredni bližini rib sploh ni. Videti je, da so misel na zgradnjo malega industrijskega središča opustili ter se raje odločili za bonifikacijo tamkajšnjega močvirnatnega zemljišča. Sprememba načrtov je vlado seveda stala ogromnega denarja, a kaj zato, saj so tedaj plačevali Amerikanci! Pričakovati je bilo, da bomo sadov dela deležni predvsem domačini in še prav posebno Štivančani. Naša vas ni kmečka, živimo od dnevnih zaslužkov, katere si moramo poiskati ali v Tržiču ali v oddaljenem Trstu. Izkazalo pa se je, da smo

zaman upali na stalno zaposlitev doma. Če izvzamemo nekaj deklet, ki delajo v tovarni za mreže, zaman iščemo pri drugih delih domačine.

Naši kmetje si nič ne obetajo od razgovorov, ki so bili v Trstu. Od vseh bonifikacijskih del niso do sedaj ničesar imeli. Zemlja, kjer se danes gradi, je bila nekdanj v glavnem last devinskega princa. Vlada ga je razlastila, zato pa mu je dala podporo za bonifikacijo in ureditev približno 40 ha drugega zemljišča. Grajska uprava je bila toliko uvidevna, da je prepustila domačim medvejskim in devinskim kmetom nekaj parcel v najem.

Iz vsega dopisa sledi:

1. da bi morali biti pri vseh delih zaposleni domačini, o čemer dvomimo, da se bo zgodilo, posebno, ker smo slišali, da bodo v bližnjem begunskem naselju nastanili drugih 500 Istranov;

2. kmetje bi si znatno opomogli, če bi jim grajska uprava dala v najem več parcel. S smotnim in modernim obdelovanjem bi v doglednem času zemlja rodila bogate pridelke. V tej smeri bi moralo iti vse delo kmetijskega nadzornišтва v Trstu. Dobro bi bilo, če bi se tudi občinska uprava zanimala za to vprašanje, ki je za naše ljudi življenjskega pomena.

CEROVLJE

V zadnjih dneh smo v vasi pridno kuhali tropine. Videti je, da bo letos žganje izvrstno, kar je posledica pravičnega negovanja tropin in dobrega destilacijskega kotla. Kmetje smo se letos združili in sklenili, da skuhamo vse tropine na enem mestu. Kotla ni bilo treba prevažati, kar je prej povzročalo zgubo časa in razne druge nevšečnosti.

Nekoliko pa smo zaskrbljeni, ker se bojimo, da je letošnja žganjekuha zadnja. ZVU jo je dopuščala. Plačali smo davek, ki ni bil ravno tako visok. V Italiji smejo sicer kmetje kuhati tropine, a so podvrženi takim davkom, da se kuhanje ne splača.

Po naši vasi se sedaj širijo govorice, da bomo poleg carine morali letos plačati občini trošarino. Pravijo, da bo znašala 80 lir na liter.

Ce to odgovarja resnici, je vsekakor slab znak. Saj smo kmetje že dovolj obdavčeni. Občini plačujemo davek za vsak rep, ki ga imamo v hlevu, za prašice, za kokoši, za pse itd. Cemu torej še nove davke? Na županstvu pravijo, da so stroški veliki, dohodki pa majhni. Treba je torej zvišati dohodke! Ali bi ne kazalo, da bi raje znižali stroške? V povojnih letih se je n. pr. razpasla nava, da je treba povsod z avtomobili. Naša občinska uprava ima tri. Cerovci s pomilovanjem gledamo, kako občinski kamion prevažajo drva po stezah, koder si niso upali niti Amerikanci s svojimi sredstvi! Samo na gumi je več škode, kakor so vredna vsa drva. Tu je treba napraviti red! Mnenja smo, da nismo v Ameriki, kjer so taki »špasi« dovoljeni. V vsakem primeru so trije avtomobili za našo občino preveliko breme. Nepotrebnih stroškov je v občini še mnogo, za katere najbolje vedo ljudje pri občinski upravi.

Ce smo odkritosrčni, moramo reči, da nismo preveč zadovoljni z našo upravo. Po drugih vaseh so zgradili nove šole, otroške vrtnice, poskrbeli za razna dela. Kaj pa pri

nas? Naši otroci imajo pouk v zasebni, za šolo neprimerni stavbi. Niti majhnega znamenja, ki je bilo pokvarjeno po krivdi nekkih delavcev l. 1947, niso obnovili. Prav gotovo je te zanemarjenosti krivo dejstvo, da Mavhinjci in Cerovci nimamo več svojega predstavnika v občinskem odboru, odkar je umrl odbornik Terčon. Z njegovo smrtjo so bili vsi kmetje v občini oškodovani, ker je bil edini kmet v odboru.

Občinski svet bi moral to vprašanje rešiti čimprej in ne razumemo, čemu toliko časa čakajo. Vsekakor bomo ob prihodnjih volitvah vse to dobro zapomnili.

Kmet iz Cerovelj

MAVHINJE

Ceprav smo zelo zaposleni z našim delom, nas vendar zanimajo svetovni dogodki in radi o njih kaj izvemo po radiu ali iz časopisov. Posebno pa so nam pri srcu dogodki, ki se tičejo nas.

Po vseh političnih dogodkih na tržaškem ozemlju pri nas le ni bistvenih sprememb. Obnovitvena dela, vas je bila v zadnji svetovni vojni požgana, so ukinili. Zato bi bilo prav, da bi oblastva poskrbela za dokončno zgraditev hiš ali dala oškodovancem vsaj primerno odškodnino. Mnogo razburjenja je v vasi povzročila novica, da bodo na občini razdeljevali darilne pakete brezposelnim in najubožnejšim. Kadar občina kaj deli, bi se morala natančno pozanimati, kdo je potreben in kdo ni. Ne pa, da dobivajo zavoje ljudje, ki niso potrebni, res revni pa ne dobe ničesar!

Zelo smo zadovoljni, ker se je v tem letu povečalo število rojstev. Po vojni se je v vasi rodilo prav malo otrok in smo bili zato kar v skrbeh, kaj bo z našo šolo in z nami Slovenci.

Pred nekaj dnevi se je z motorjem ponesrečil g. Marij Legiša. K sreči rane niso bile prehude, vendar pa se bo moral več dni zdraviti v bolnišnici. Nikoli ni človek pri vožnji dovolj previden!

Zanimivo je tudi, da imamo v vasi krasno policijsko postajo z baje sto policisti. Ce bo šlo tako dalje, bodo policaji kmalu presegli število vaščanov. No, pa saj to ni nič hudega! Bodo vsaj naše kokoši varne pred tatovi. Včasih se je namreč pogosto dogajalo, da so zmanjkovale kokoši. To se je godilo tedaj, ko je bilo pri nas manj policistov.

ŠEMPOLAJ

V pritličju naše lepe šolske stavbe urejajo prostor za kopalnico. Baje bo šest prostorov s prhami. To je naši vasi in okolici prav potrebno, kajti kdor se hoče zdaj »moderno« okopati, mora iti v občinsko kopalnico v Nabrežino. Pozdravljamo novo kopalnico, ki je znak napredka.

NABREŽINA

Ko je bil list že v stroju, smo zvedeli, da je občinski svet, 9. t. m., izvolil dva nova odbornika. Mesti sta se izpraznili po smrti Josipa Colje iz Devina in Ivana Terčona iz Mavhinj.

Izvoljena sta bila svetovalca Drago Legiša (SKSZ) in Mirko Legiša (SDZ). Za namestnika pa g. Jože Pahor iz Medje vasi.

Na dan sv. Miklavža sta praznovala 25-letnico poroke zobozdravnik dr. Frančko Gruđen in njegova soproga ga Dana.

Ugledni in spoštovani družini iskreno čestitamo! Cestitkam se pridružuje tudi uredništvo in uprava.

Dopisi iz Goriške

TRG SV. ANDREJA V GORICI

Komedijantov in prodajalcev najrazličnejšega blaga je prišlo tudi na letošnji trg vse polno, morda celo več kot druga leta. Zaseden je vsak kotiček in premnogi goriški trgovci, zlasti na Travniku, se pritožujejo, da so jim barakarji zakrili njihove trgovine.

Tudi to pot smo videli običajne razstave vin in kmetijskih strojev ter orodja. Vendar zares živahnega in zadovoljnega razpoloženja tega nekdanjega velikega sejma ne morejo pričarati več nazaj nobeni pripravljalni odbori, saj je na glavni tržni dan, to je v ponedeljek, bila Gorica okoli 9. ure še skoro mrtva. Hvala Bogu, da se je ta dan zvedrilo in se je zato vsaj v ponedeljek komedijantom in razprodajalcem slaščic dihanje nekoliko izboljšalo.

Prave kupčije pa ta sejem ne pozna več in je ne bo več nikdar poznal, dokler ga ne oživijo naši ljudje s Krasa, z Vipavskega, Banjske in Kanalske planote in slovensko prebivalstvo iz Soške doline. Do tedaj ne bo imel nobenega resničnega gospodarskega pomena več. Meja med Italijo in Jugoslavijo ne bi smela niti za trenutek pretrgati pravadnih gospodarskih, kulturnih ter družabnih odnosov med obema ljudstvom, Slovenci in Furlani! To se je zgodilo proti naravnim potrebam prebivalstva. Sodimo, da je prišlo do tega le zaradi pomanjkanja politične modrosti vlad, ki premalo upoštevajo voljo gospodarsko težko prizadetega prebivalstva.

Upamo pa, da bomo na trgu sv. Andreja še kdaj veselo stiskali roke svojim bratom in sestram, z njimi veselo prepevali in vsaj tedaj pozabili vse doživeto gorje v letih puščobe. To bodo veseli in nepozabni dnevi za Slovence in Furlane!

NESRAMEN DOGODEK NA TRŽNICI

Neka slovenska gospa je pretekli petek hotela kupiti pri branjevki št. 64, ki ji pravijo »la Veneziana« cikorijo. Naravno je, da je rabila pri nakupu svoj materin jezik. Vprašala jo je: »Je mehka?« »La Venezia-na« se je tedaj zakadila kot vihra v Slovenko in bruhala iz sebe žaljivko za žaljivko: »V toliko letih bi se že lahko naučila italijanščine! Če vam tako ugaja »questa lingua sporca« pojdite k Titu« itd. Z vsemi mogočimi naslovi jo je kot nora obkladala. Nekdo, ki je ta nesramni napad slišal, je poklical policaja, ki ju je takoj odvedel k tržnemu komisarju; ta je hotel, da se oglasi še kaka druga priča, da bi potrdila vse, česar je branjevko obtožila žaljena Slovenka. Značilno je, da se ni hotela nobena od branjevk javiti kot priča: kdo bi pač imel rad posla s tako divjo žensko? Komisar je branjevko št. 64 pri zaprtih vratih dobro oštel. Vrnila se je k stojnici vsa prepadena in zelena od jeze. Pozneje sta se pri njej oglasila še dva višja predstavnika policije in jo strogo opozorila na tržno disciplino. Zvedeli smo, da branjevka in baje tudi njen mož večkrat javno žalita tudi poštene Italijane, še bolj seveda Slovence, zlasti še slovenske branjevke.

Zaenkrat so jo opozorili, da tako ravnanje ni le neollikano, ampak tudi kaznivo.

V svoji osebni in narodni časti hudo razžaljena Slovenka ima vso pravico do tožbe; obsodba »Veneziane« bi bila neizbežna. Mi ne vemo, kaj bo slovenska gospa ukrenila.

Vprašanje pa je, ali ne bo državno pravdnitvo kar uradno postopalo v tej zadevi.

Novi list poziva politično oblast, naj opozori vse in vsakogar, da so tukajšnji Slovenci italijanski državljani, ki se ne smejo žaliti, če se poslužujejo v družabnem življenju svojega rodnega jezika.

PAPEŠKA POMOŽNA AKCIJA

Ob priliki mednarodnega kongresa dobrodelnosti je bilo v Rimu tudi zborovanje papeške pomožne akcije (P.O.A.). Namen obih zborovanj je bil, določiti enoten program za to danes izredno pomembno socialno delo. Zborovanja papeške akcije so se udeležili pokrajinski delegati in predsedniki škofijskih sekcij. Našo škofijo je zastopal goriški kanonik Silvan Fain.

Zasedanje nam nudi priliko, da pojasnimo z vso potrebno odločnostjo stališče katoliških Slovencev do te prevažne ustanove.

Z organizacijo smo Slovenci docela in opravičeno nezadovoljni. To smo tudi že večkrat izrazili v tisku. Tudi naša duhovščina zahteva, kolikor vemo, vztrajno skozi vsa povojna leta od nadškofijske oblasti, naj ustanovi za Slovence samostojni oddelek in nudi slovenskim otrokom samostojne počitniške kolonije. Mi prav dobro razumemo, da pravila vsebujejo morda določbo, naj posluje v vsaki škofiji le po ena škofijska sekcija. Toda praksa katoliške cerkve je skozi stoletja taka, da ima vsak škof pravico, oblast ter dolžnost, prilagoditi pravila ene ali druge katoliške organizacije potrebam svoje škofije. Posebnim razmeram naše škofije odgovarja le to, da se slovenski otroci izročijo v vzgojo in versko oskrbo duhovnikom njihove narodnosti.

Kajti počitniške kolonije se lahko zlorabljajo v raznarodovalne namene in ni izključeno, da se je to tudi dejansko dogajalo. Se nam je v spominu, da je uprava teh kolonij, ki je bila tedaj v rokah krminskega župnika Magrinija, morala celo tožiti neki slovenski list, ker ji je očital, da je slovenskim otrokom prepovedala razgovarjati se med seboj v slovenskem jeziku. List je sicer svoje trditve preklical, ker je bil s tožbo v to prisiljen, a škofija točno ve, da ni bilo v počitniških kolonijah vse v redu.

Sicer pa bi morala naša nadškofijska oblast opravičene zahteve katoliških Slovencev po samostojnosti pomožne papeške akcije upoštevati že zgolj zato, ker obstoji nevarnost za raznarodovanje. Tako se nadškofija najlaže reši vseh sumničenj.

To je ena izmed važnih zahtev, od katere slovenski katoliki ne bomo nikdar odstopili. Naše stališče je še toliko bolj opravičeno, ker se stekajo v sklad pomožne akcije sredstva iz katoliške Amerike in prispevajo zanj v znatni meri tudi slovenski katoliki. Ali ni nezaslišano, da bi se denar, ki ga žrtvujejo iz verskih nagibov plemeniti amerikanski katoliki, mogel uporabljati za raznarodovanje slovenskih otrok? Na to vprašanje naj si odgovori prevzvišeni goriški nadškof in naj ukrene, kar je potrebno.

IZ ŠTEVERJANA

Vse Steverjance je močno razveselila vest, ki se je v preteklem tednu razširila v vasi. Ministrstvo za delo je namreč določilo, da se za naše Brice v Plešivem in v Subidu zgradi prepotrebni vodovod. V ta namen prispeva država 4 milijone lir. Ministrstvo je s tem pokazalo razumevanje tudi za mejne gospodarske potrebe slovenskega prebivalstva, za kar smo mu hvaležni.

Stevejanci že leta in desetletja molčeje, naj nam država preskrbi zdravo pitno vodo, ki je prepotrebna za kmečko gospodarstvo in jamstvo ljudskega zdravja. Svoj glas po gradnji vodovoda v Steverjanu, Štrmavru in na Oslavju smo v Novem listu ponovno dvignili.

Trdno smo prepričani, da bo moralo ministrstvo za delo kaj kmalu napraviti še krepak korak navzgor iz briškega podnožja v Plešivem do Steverjana, slovenske vasi, ki je polna lepote, a jo žali pomanjkanje največje ljudske dobrote, namreč zdrave vode. Ko se izpolni ta naša želja, tedaj bomo v Novem listu odkrito priznali ministrstvu in njegove-mu vodji veliko zaslugo za slovenska Brda in istočasno za državo.

Saj je res v sramoto države, da prav slovenski obmejni kraji, Steverjan, Štrmaver in Oslavje nimajo pitne vode, čeprav imajo pred nosom jugoslovanski vodovod.

SMRT SLOV. PROFESORJA

Preteklo soboto je doživelo slovensko srednje šolstvo v Gorici zopet težak in žalosten dan. Takoj po prvi šolski uri se je na nižji gimnaziji razširila tužna vest, da je iznenada umrl profesor angleščine in italijanščine g. Lav Ohleščak. Nihče izmed dijakov in profesorjev ni mogel spočetka verjeti v to prehudo vest. Saj je mladi 42-letni mož v petek še poučeval kar štiri ure zaporedoma in bil prav židane volje.

Njegovega pogreba v nedeljo popoldne v Krminu se je v velikem številu udeležila šolska mladina s svojim ravnateljem in z mnogimi profesorji vseh slovenskih srednjih šol. Prisoten je bil tudi šolski skrbnik g. De Vetta ter tudi številna skupina italijanskih profesorjev iz Krmina. Pokojnika so položili v začasno grobnico na krminskem pokopališču.

V njej bo ležal le nekaj dni, dokler ne uredi njegova mati, ki živi kot vdova v Krminu, potrebnih listin, da prepelje telesne ostanke sina v rodni Tolmin.

Njegovi žalujoči družini izrekamo iskreno in globoko sožalje! Pokojnikovi plemeniti duši naj da dobri Bog večni pokoj!

IZ KRMINA

Ob koncu decembra so javili listi, da je odstopil krminski župnik g. Angel Magrini. Izginil je, še preden je tisk javil, da je za začasnega vikarja v Krminu imenovan župnik iz Koprive, g. Pino Trevisan.

Slovenski verniki ne bomo za njim žalovali, ker ni bil dovolj pravičen do Slovencev.

Upamo, da bo njegov začasni naslednik in morda tudi bodoči krminski župnik boljši.

TRŽIČ

Predpretekli četrtek je zboroval naš občinski svet. Med najvažnejšimi sklepi moramo omeniti izplačanje predujmov na račun bodočega zvišanja plač občinskim uslužben-cem, najetje 40 milijonov posojila za izravn-anje občinskega proračuna ter dvig stroškov

Dopisi iz Goriške

za vzdrževanje vodovoda in cest za nad 9 in pol milijona lir. Širša javnost pa bo zanimalo v prvi vrsti to, da bo občina brezplačno odstopila stavbni prostor za gradnjo 16 stanovanj. Od 120 milijonov, ki jih je ministrstvo za dela določilo kot prispevek države za gradnjo hiš na Goriškem, dobi namreč Tržič 55 milijonov.

Poleg teh 16 stavb pa bo v Tržiču združenje za zidanje ljudskih hiš zgradilo še 100 poslopij, ki bodo stala 250 milijonov. Kakor

vidimo, skuša naša občinska uprava storiti vse, kar je v njenih močeh, da se odstrani huda stanovanjska kriza v našem mestu.

IZ OSLAVJA

V zadnji številki smo poročali, da si je naš domačin Sfiligoj Anton prerezal vrat in obe zapestji. Njegove rane so bile globoke in jim je podlegel.

Pogreb je bil v nedeljo ob obilni udeležbi vaščanov. Njegovim sorodnikom iskreno sožalje!

Mir in pokoj njegovi duši!

Beneška Slovenija

PREVOD SLEPE IN LAŽNIVE OKROŽNICE

Obljubili smo, da priobčimo dobesedni prevod okrožnice, ki so jo ob priliki slovenskega nameščenja novega župnika v Sempetru Slovenov g. Fr. Venuttija razposlali raznim cerkvenim in državnim oblastnikom, uglednim osebam in vsem županom Beneške Slovenije nasprotniki Slovencev in naše duhovščine, zbrani v zloglasnem »odboru za obrambo vere in domovine Nadiških dolin« (Comitato per la difesa della Religione e della Patria nelle valli del Natisone).

Sramotna listina se glasi takole:

»Dne 26. junija je umrl v rodnem Trčmunu, v sovodenjski občini, msgr. Ivan Trinku, ki je bil nad 40 let profesor v videmskem nadškofijskem semenišču. Dne 30. junija je

bil pogreb, ki ga je v štirih dneh organizirala duhovščina iz Nadiških dolin in ki se je spremenil, kakor je vsem znano, v surov slovansko-komunistični shod. Med cerkvenim obredom je bil dovoljen vhod v cerkev venecem s trakovi jugoslovanske trobojnice, ki jih je dičila rdeča zvezda. Ta pogreb je bil očitna manifestacija čustvovanja duhovščine nadiških dolin in pravi izraz pokojnikovega delovanja, ki se je rad imenoval Zamejski.

Najvišja deželna oblast, cerkvena in politična, so prišla peš v Trčmun, da bi izkazala zadnjo čast pokojniku! Prebivalstvo dolin pa je bilo odsotno in je ostalo doma pri vsakdanjem poslu. Zakaj pa ni naše ljudstvo izkazalo poslednje časti msgr. Trinku? Ker ni kot deželni poslanec ničesar storil za svoje doline in je s svojo vzgojo skvaril najljub-

še učence. Dokazuje prinašamo v prilogi. Sodba, ki jo ima naše ljudstvo o msgr. Trinku, je tale: Bolje bi bilo za vero in domovino, da bi se ne bil rodil!

Bog naj se usmili njegove duše in naj spravi naše duhovnike zopet na pravo pot, v korist veri in miru našega ljudstva.

Cerkvena in civilna oblastva naj upoštevajo težak verski in politični položaj, ki čedalje bolj zori v naših dolinah, in naj odločno ter hitro ukrenejo, da bi v naših dolinah ne prevladala protiverska in protinarodna gibanja!

Tej spomenici so varuhi vere in domovine v Beneški Sloveniji priložili seznam 15 duhovnikov; za vsakogar navajajo njegove protiverske in protidržavne zločine. Največji zločin enega izmed njih naj bi bil, da je ob neki priliki izjavil: »Najprej sem se rodil kot Slovenec in pri krstu sem postal kristjan«. Kot zadnji je naveden v prilogi novi župnik v Sempetru Slovenov, č. g. Francesco Venutti, o katerem pravijo tole: »V Sempetru ga smatrajo za tujca in gosta v hiši drugih. Je branilec slovansko-komunističnih duhovnikov«.

Dobesedno prevedena »slepa okrožnica« je sama po sebi tako zgovoren in važen zgodovinski dokument, da bi vsaka naša beseda njen vtis le skvarila in zmanjšala. Kdor ima oči, naj jo čita, in kdor ima ušesa, naj jo posluša. Kdor pa ima razum in srce še na mestu in ima dolžnost, da čuva nad vrednotami vere in države, naj čimprej naredi, kar je potrebno.

Spomini iz starega Trsta

Vse vozove je dala gosposka rekvirirati. Čez nekaj dni se je umaknila iz Gorice v Trst tudi kadetnica (šola za oficirje). Bogatejši meščani so pospravljali dragocenosti.

Na Opčinah že taborijo razbite avstrijske čete generala Kereževiča. Tržaški peki jim morajo poslati kruh. Za drugi živež si general Moitelle sposodi od magistrata 15.000 gld.

Pa ni bilo več časa za nakup. Prve francoske straže generala Solignaca so že bile za petami Avstrijcem. Prestrašeni mestni možje pošljejo Francozom naproti poveljnika milice Giulianija, da se domeni za predajo. »Gazzetta« je pa izšla — za dan 19. novembra ni zabila menjati barve — s pozivom na ljudstvo, naj Francoze mirno sprejme. Policijski poveljnik si je izmislil še boljše: pozval je vse obrtnike in brezposelne, naj se drugi dan zglase na urade, ker dobe delo na cestah. Tako je na lep način spravil iz mesta množico, ki bi znala povzročiti rabuke.

Drugi dan so z Opčin začele prihajati francoske čete. Najprej ameriški črneči, potem dragonci in grenadirji, vsega kakih pet sto mož. Tržačani so strmeli, posebno v tiste črne moše. Solignac je razjahal na Velikem trgu pred že znano »Locando« (danes hotel Vanoli), kjer mu je mestna občina pripravila stanovanje. Ta francoski revolucionarni grof je bil zdoma bržkone prav razvajen, ker če ne, ne bi tako surovo nahrulil uboge župana kar v pričo sobaric, da je to umazana luknja in da ne bo tu stanoval ter da bo župana dal kar vkleniti. Mož mu je jecel, da so v tej lokandi spali že

cesarji in kralji, nato se je general malo vdal.

SPET PRI KASI

Naslednji dan je začela drugačna šola. Francoski poveljnik Solignac je zahteval, da mora mesto vsak dan pripraviti 20.000 porcij kruha, vina, mesa, riža in žganja. Enako množino tudi za čete, ki taborijo okoli Tržiča. To pa še ni vse. Mestu je naložil šest milijonov frankov vojnega davka, ki ga mora plačati v 24 urah! Da bo stvar bolj gotova, je vzel trideset odličnih meščanov za talce. Mesto se je upiralo tem strašnim zahtevam. Doseglo je pa samo dovoljenje, da gre posebno odposlanstvo k višjemu generalu Masseni v Gorico prositi milosti. Med odposlanci je bil tudi hrvaški trgovec Riznić. Še istega dne opolnoči so se poslanci vrnili s poročilom, da so dosegli znižanje na tri milijone. Solignac je bil malo jezen in je pristal, a je zahteval, da morajo njemu še posebej takoj izplačati 200.000 frankov v denarju in 300.000 v zlatnini in draguljih. Naslednji dan zgodaj je general nenadoma pregledal vse mestne blagajne. Našel pa je v njih točno 20.459 goldinarjev in dva krajcarja. Vse je pobral, tudi drobiž! Županstvo je bilo zdaj še v večji zadregi, kje vzeti denar za nakup živeža francoskim vojakom.

Solignac pa je imel za take reči uspešnejše zdravilo. Poklical je najbogatejše trgovce v mestno hišo. Na trgu je postrojil dva bataljona grenadirjev. Nato je zaklenil vrata mestne hiše, jo obkolil s stražami in zaprtim meščanom dejal, da jih spusti, brž ko podpišejo menice za tiste milijone. In kako

hitro so podpisali! Tako so se lepo napolnili žepi francoskih generalov.

VEDNO SLABŠE GRE

V mestu je vedno bolj rastel tihi odpor proti tujemu okupatorju. Francozi sami so vedno bolj napenjali ušesa. Tako se je zgodilo, da so nekega dne začeli tolči na bobne. Vsi so se oboroževali. Ljudstvo je pa drlo proti novi mitnici, ker se je raznesel glas, da gredo Avstrijci. V resnici je pa tam mestna milica menjala stražo. Pri izmeni je namesto francoskega marša igrala — avstrijskega. Tako jim je še ostal v krvi. Generalni adjutant je za kazen zahteval od mesta 30.000 frankov. Pri pogajanjih je znižal vsoto na 12.000, nazadnje pa na 3.000. Seveda jih je vtaknil v žep.

Potem so se začele čete in generali menjavati. Proti koncu novembra je prišel prav hud poveljnik s tisoč pet sto zamoreci. Komaj so vkorakali, je proti županstvu nameril z velikega trga nabit top in dejal, da razruši hišo in mesto, če se hitro ne najde tisti meščan, ki je ubil enega zamorca. Župan je njegovo ihto komaj ukrotil, posebno še, ker se je tisti »ubiti« zamorec od neke primajal dobro natreskan. General se je nekoliko sramoval in je drugi dan kar s sabljo lovil svoje vojake, ki so kradli iz neke izlozbe.

Čez nekaj dni ga je zamenjal general Borghese s štiri tisoč možmi. Ta se je nastanil kar v vladnem poslopju in je zahteval, da mora vsaka boljša družina vzeti po nekaj častnikov zastonj na hrano in stanovanje. Spet je teklo odposlanstvo v Gorico protestirati. Vrhovni poveljnik Massena je tržaške zastopnike zavrnil z nekaterimi grožnjami in praznimi obljubami.

(Nadaljevanje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Koncert pianista Jelka Devetaka

Predpretekli terek je pianist Jelko Devetak koncertiral v Gorici pred izbranim občinstvom, ki je napolnilo malo dvorano Stella matutina.

Radovedni in malo zaskrbljeni smo pričakovali ta koncert. Toda mladi pianist je že splošno vzpostavil vez med seboj in poslušalci, ki so sledili njegovemu izvajanju z vedno večjim zanimanjem in naklonjenostjo.

Prvo točko sporeda (Scarlatti-Longo: Sonata št. 1) je odigral s samozavestno gotovostjo, nakar si je mehko tipajoče vedno bolj pridobival poslušalce, dokler si jih ni s svojim izvajanjem popolnoma osvojil.

Zdi se mi, da Beethoven (Sonata op. 111) ne nudi Devetaku več dovolj snovi za iskanje. Vajeni smo, da nam umetnost tega velikega skladatelja tolmačijo s krepko roko, ki izjavlja iz instrumenta vsa silna moč njegovih stvaritev. Devetak pa s svojo mehko roko izjavlja iz klavirja nekam božajoče tone in poudarja predvsem barve, kar daje njegovemu predvajanju nekaj liričnega. Ta način podajanja je izzval v poslušalcih presenečenje in začudenje: morda je to vplivalo na izvajalca, ki ni mogel prikriti nervoznosti. Te se je pianist delno otrešal šele v Adagio molto semplice, čigar melodioznost je na poslušalce pozitivno učinkovala. Dala je tudi umetniku priložnost, da se spet poveže s svojimi poslušalci. Nervoznost je obvladovala izvajalca mestoma še v Schumannovi Noveletti op. 21 št. 1, vendar se je je polagoma popolnoma otrešal tako, da je Liszt zvenel prijetno in uravnove-

šeno. Poudariti pa moram, da v celotnem prvem delu ni bilo opaziti pri njem najmanjše negotovosti.

Z izvajanimi skladbami je pianist hotel povedati predvsem nekaj o sebi in ne o mojstrih, katerih dela je izvajal: ustvarjalci so mu dali le snov, na podlagi katere je tolmačil in pripovedoval o svojem občutju in doživljanju. V zvezi s tem moram ugotoviti, da je od zadnjega koncerta v Gorici do danes našel Devetak svoj lastni izraz, ki je značilen liričen in zaradi tega tem bolj zanimiv, saj med pianisti zelo poredkoma naletimo na lirike.

Drugi del sporeda je začel s Chopinovo Polonezo op. 26 št. 1, ki je mestoma grozila, da zapade v vsakdanjost, vendar se je izvajalec tej nevarnosti spretno izognil. Odslej dalje je celotni spored mojstrsko obvladal, kar se je vidno odražalo pri občinstvu, ki se je vedno bolj ogrevalo. Martucci in Debussy sta dokončno povezala občinstvo z izvajalcem. Z njima je Devetak ustvaril tako intimno ozračje, da ga je odobravaljoča in ploskajoča publika le nerada zapustila.

Ob koncu želimo poudariti velike zasluge, ki jih ima ga. Hein za uspeli koncert našega goriškega rojaka, in ji moramo za to s tega mesta izreči zahvalo.

Nismo se motili, ko smo v predzadnji številki našega lista trdili, da nam ima naš slepi pianist mnogo povedati. Na zadnjem koncertu nam je odkril lepoto in bogastvo svojega glasbenega doživljanja in mi, ki smo ga poslušali, smo mu hvaležni.

M.

Kulturne vesti

V Linzu je imel mešani zbor Slovenske filharmonije dva uspešna koncerta. Spored prvega je obsegal dela domačih skladateljev Gallusa, Adamiča, Lajovca, Kogojca, Mirka, Simonitaja, Vrabca in Mokranjca ter tujih skladateljev Grečarčinova, Tanjeveja in Ravela. Uspeh je bil tolikšen, da je moral zbor dodati na koncu še dve narodni. Na drugem koncertu so bile na sporedu večinoma narodne pesmi. Oba koncerta je vodil naš primorski rojak Rado Simoniti.

Isti zbor je predvajal tudi sporede jugoslovanskih pesmi na radiu Oesterreichischer Rundfunk na Dunaju.

V britanskih kinematografih zdaj predvajajo film *The Divided Hearts* — Razdvojen srca, ki so ga delno posneli tudi v Sloveniji. Obravnava znano zgodbo o slovenskem otroku Ivanu Pirečniku, katerega so med vojno odpeljali iz Štajerske v Nemčijo, kjer je kot posinovljenec živel pri tujih zakoncih, dokler ga njegova prava mati ni zahtevala nazaj. Pravo mater igra Yvonne Mitchell, krušno Cornell Borchers, malega Ivana — Martin Keller, starejšega Ivana pa Michel Ray. Delo je režiral Chrichton. Londonski list *Spectator* pravi v svoji oceni, da je film zelo ganljiv, poln sočutja in brez sentimentalnosti, čeprav vzbuja — potoke solza.

Pred nedavnim je gostoval v Parizu slovenski dirigent Ciril Cvetko. Dirigiral je znanemu simfoničnemu orkestru *L'ensemble orchestral de Paris*. Med pariško glasbeno javnostjo in kritiko je vzbudila veliko presenečenje zlasti izvedba Jarnovičevega Concertina. Skladatelj Ivan Jarnović je Dalmatince. Napisal je mnogo del, ki jih po njihovi kakovosti, iznajdljivosti in oblikovni dognanosti lahko primerjamo s skladbami njegovih velikih sodobnikov Mozarta in Haydna.

Belgijski festivalski odbor in angleška filmska revija *Sight and sound* sta svoječasno izvedla med filmskimi kritiki in režiserji povpraševanje o sedanjih najboljših filmih in filmskih režiserjih. Iz odgovorov je razvidno, da so najboljši na svetu naslednji filmi: *Lov za zlatom* (Chaplin), *Križarka Potemkin* (Eizenstein), *Tatovi koles* (de Sica), *Luči vlemesta* (Chaplin), *Milijon* (Clair), *Pohlep* (Stroheim), *Bežno srečanje* (Lean) in *Nestrpnost* (Griffith). Najboljši režiserji pa naj bi bili naslednji: Chaplin, Eizenstein, Clair, de Sica, Renoir in Griffith.

literarne vaje

dijaški list, ki stopa že v šesto leto svojega življenja, se nam je predstavil. Lepa oblika in izbrana vsebina! Vse je letos tako snažno, lično in resno! Literarne vaje postajajo od leta do leta boljše in zato vedno bolj upoštevane.

Prva številka prinaša v literarnem delu povest Emila Čuka, dalje šest ertic Ferda Šeuke, Eve Znidaršič, Karla Sedmaka, Vjolice Fonda, Lide Debelli in Edvina Švaba ter štiri pesnice, ki so jih napisale Milena, Tatjana Godina in Bruna Perot; v kulturnem in športnem pregledu pa so prispevali svoje članke razni profesorji, tako Martin Jevnikar, Rado Lenčec, Jože Peterlin, J. Kanada, Bojan Pavletič in drugi. Sledijo še sporočila uredništva in uganke. Takorekoč od vsega nekaj, vendar pa lepo urejeno, da nam daje celotna številka vtis zaključene enote.

Kar škoda se nam zdi, da Literarnih vaj ni v javni prodaji, da bi se mogli z njihovo vsebino seznaniti tudi tisti ljubitelji mladine in mladega slovenskega slovstva, ki nimajo otrok v šolah.

VZGOJNI KOTIČEK

GOSPA KLARA V GLEDALIŠČU

Marsikdo misli, da se gospa Klara ne zanima za umetnost. Kaj še! Kar vprašajte jo, kaj je že vse videla, pa boste spoznali njen umetniški okus. Tu di na glasbo in petje se še precej dobro spozna. Kadar doma zapoje kako arijo, sosedje hitro zapirajo okna, seveda iz samega spoštovanja do lepega petja.

Najraje obiskuje kino, tu pa tam pa si rada ogleda kako gledališko predstavo, posebno tedaj, kadar ima novo obleko.

Ni še dolgo, ko je v gledališču vzbudila precej pozornosti med gledalci.

Predstava se je pričela in vsi prisotni so pozorno sledili igri. Kar se odpro vrata in tri dame moško stopajo po sredini dvorane. Vsi se ozrejo proti neznanim motilkam, seveda tudi jaz. Ojoj! Koga spoznam? Gospo Klaro in njeni hčerki.

Vse tri stopicajo od vrste do vrste in iščejo svoje sedeže. Na pomoč jim priskoči še reditelj. Ko z združenimi močmi ugotovijo, da so njihovi prostori prav v sredini vrste, se pričnejo vse tri s hrbtom oziroma z zadnjim delom prerivati do sedežev: najprej obilna gospa Klara, za njo pa nadebudni hčerki. Pri tem napornem delu pa damam še na misel ne pride, da bi se oprostile motenim gledal-

100-LETNICA JANEŽIČEVE SLOVNICE

Letos poteče sto let, ko je naš največji slovstveni organizator Anton Janežič izdal v Celovcu Slovensko slovnico s kratkim pregledom slovenskega slovstva. Delo je bilo na višku tedanje znanosti. V njem je pisec uzakonil kot slovenski književni jezik literarno besedo slovenskih osrednjih dežel, prekvašeno z najznačilnejšimi oblikami štajerskih in koroških govorov.

Pred objavo Janežičeve slovnice so vplivala na razvoj slovenskega jezika zlasti naslednja slovnika dela: Trubarjev Abecednik (1551), Pohlinovala Krajnska gramatika (1768), Vodnikova Pismenost (1811), Kopitarjeva Grammatik der Slavischen Sprache (1808) in Metelkovo Lehrgebäude der slovenischen Sprache (1825). Zadnji dve deli sta sestavljeni na znanstveni podlagi.

Janežičeva slovnica je doživela deset izdaj in je bila v rabi 62 let. Šele leta 1916 jo je zamenjala Breznikova Slovenska slovnica. Danes je v rabi slovnica, ki jo je sestavil poseben uredniški odbor in je izšla leta 1947. V njej so znanstveno obdelani vsi jezikovni pojavi v glasoslovju, oblikoslovju in skladnji ter opremljeni z didaktičnimi in metodnimi navodili.

Zanimivo je, da je v Trstu izšla prva slovenska slovnica že leta 1811. Imenovala se je Saggio Grammaticale Italiano-Cragnolino. Sestavil jo je Franula de Weissenthurn.

Kulturno sodelovanje

4. tega meseca so odprli v Celovcu razstavo podobne slovenske grafike, 14 slovenskih umetnikov razstavlja 73 del. Med drugim razstavlja Božidar Jakac, Riko Debenjak, France Mihelič, Lojze Spacal in Maksim Sedej.

S sedanjo razstavo so slovenski slikarji vrnili obisk, ki so ga napravili koroški grafiki s svojo razstavo v Ljubljani ob koncu novembra. Takrat je 29 koroških umetnikov razstavilo 130 del. Poleg čiste grafike so bili razstavljeni tudi akvareli, gvaši, pasteli in kolorirane risbe. Najmočnejši umetniški osebnosti med razstavljalci sta bila Werner Berg in Franz Wiegeler. Prvi je znan kot velik prijatelj koroških Slovencev. Izšel je iz nemškega impresionizma. V njegovih umetninah so upodobljeni koroška zemlja, preobrazba njenih letnih časov, rast in odmiranje njenega ljudstva ter potrebe, delo in vera koroških Slovencev.

Razstavi spadata v okvir poglavljanja medsebojnih kulturnih stikov med Avstrijo in Jugoslavijo.

Poleg Benedetti-Michelangelija najslavnejši italijanski pianist Aldo Ciccolini je pred nekaj dnevi nastopil v Ljubljani, kjer je mojstrsko odigral nekatere Mozartove, Chopinove, Lisztove in De Fallove skladbe. Prireditelj je bila v okviru kulturnega sodelovanja med Jugoslavijo in Italijo.

cem. Zakaj pa, saj so plačale vstopnino. Nekateri gledalci godrnjajo, drugi se smejejo, tretji pa majajo z glavami.

Občinstvo se umiri in zopet pozorno sledi igri. Pa glej šmenta! Gospo Klaro zgrabi kašelj in jo davi in davi. Spet je vsa pozornost na njej. Pa ona se za to ne zmeni. Še dobro se ji zdi, da se ljudje bolj zanimajo zanjo kot za igro.

Našim damam igra ne ugaja, zato prično med seboj šušljati. Za njimi se nekdo oglašuje: »Tiho, nesramnost!« Tedaj pa gospa Klara: »Kdo je nesramen, vi ste nesramni! Če vam ni prav, pa pojdite domov!« Gospod vstane in jezen odide. Ostali godrnjajo, a nihče se ne upa več lotiti gospe Klare.

Največjo zabavo so imele dame med odmorom. Ozirale so se po gledalcih in kritizirale zdaj tega, zdaj onega in se glasno smejale. Pa tudi igralcev so se lotile. Prvo besedo je seveda imela gospa Klara, ki se najbolj razume na umetnost.

Se to moram povedati, da so ves čas med predstavo tako cmokljale z usti, da sem jih slišal na drugo stran. Menda so lizale bonbone.

Po predstavi me je gospa Klara zagledala in mi pričela mahati z rokami. Jaz pa sem se ji od daleč le priklonil in se hitro izmuznil iz dvorane.

Pa recite potem, če niso gledalci prišli na svoj račun.

GOSPODARSTVO

Sodobno vrtno gospodarstvo

Čim bolj izkoriščamo zemljišče, čim več na njem pridelamo, tem bolj se kmetijstvo bliža vrtnarstvu. To zahteva mnogo nege in dela, mnogo gnojil in obdelovalnih stroškov, nudi pa obilne pridelke.

Koliko je vrtnarjev v tržaški in goriški okolici, ki imajo sorazmerno majhne površine zemljišča, a so vse leto zaposleni in imajo tudi dovolj dohodkov za dostojno življenje. Za poklicno cvetličarstvo so potrebne celo manjše površine. Da se o tem prepričamo, nam ni treba iti v Ligurijo, kjer so posestva tako majhna, da živijo ljudje od površine nekaj arov (ar=100 m²). Letos je nekdo v Gorici vzgojil 7.000 krizantem na zelo majhnem prostoru in jih prodal po 80 lir kos. Dobil je torej nad pol milijona lir.

Za cvetličarstvo so seveda potrebni: poklic, pridnost in strokovna sposobnost, ki jo pridobiš z delom. Približno isto velja tudi za vrtnarstvo. Strokovna sposobnost je zlasti potrebna danes, ko napadajo različni glivični in živalski zajedalci vse, kar zraste na zemlji. Pravi vrtnar zato ne bo nikdar o sebi trdil, da je v svoji stroki dovolj podkovan in se bo še vedno učil, učil do groba.

Poleg strokovne izurjenosti sta v vrtnarstvu glavna in prva pogoja rodovitna zemlja in kolobarjenje.

Gnojenje

Z gnojenjem povečamo rodovitnost zemlje. Glavno gnojilo je in ostane hlevski gnoj. Ta namreč nudi gnojilne snovi, rahlja zemljo, zadržuje v njej vlago ter nudi hrano tudi raznim bakterijam. Bakterij vrtnar ne vidi, ker so zelo majhne, a so nujno potrebne. Bakterije razkrajajo gnojila v snovi, ki jih lahko vsrkajo koreninice raznih povrtnin. Napačno pa je gnojiti s hlevskim gnojem vsako leto ves vrt. Bolje je, če pognojimo s hlevskim gnojem polovico vrta letos, drugo polovico pa prihodnje leto. Gnojiti moramo izdatno, tako da ostane gnojilna moč v zemlji še za drugo leto.

Hlevski gnoj je odlično gnojilo, toda vsebuje predvsem premalo fosforove kisline. Zato je dobro, da hlevskemu gnoju dodamo nekaj superfosfata, katerega raztrosimo po hlevskem gnoju, 1 kg na 10 m² vrta.

Polovico vrta, ki ga letos nismo gnojili s hlevskim gnojem, a ima še gnojilno moč iz prejšnjega leta, bomo pognojili samo z umetnimi gnojili, in sicer s superfosfatom in kalijevo soljo. Na 10 m² površine raztrosimo 1 kg superfosfata in 40 dkg kalijeve soli.

Če bomo vrt pognojili s hlevskim gnojem jeseni, z umetnimi gnojili pa teden dni pred setvijo ali saditvijo, nam mora vrt dati obilne pridelke. Moramo seveda biti tudi spretni vrtnarji in vsa dela pravočasno izvršiti.

KOLOBARJENJE

Kolobarjenje je menjavanje kultur na isti površini. Na Danskem sadijo krompir na isto njivo komaj vsako sedmo leto. Zato pa imajo Danci velike pridelke zdravega krompirja. V vrtu je kolobarjenje nujno potrebno, ne samo zaradi razvoja različnih rastlinskih

boleznih, temveč tudi zato, ker imajo posamezne povrtnine različne zahteve glede zemlje. Nekatere povrtnine zahtevajo kolikor mogoče sveži gnoj, druge pa bolje uspevajo na zemlji, ki smo jo pognojili s hlevskim gnojem že prejšnje leto. Sveži hlevski gnoj je potreben predvsem za zelje (kapus, ohrovt, cvetača, brokoli), za paradižnike, za papriko, jajčevce (melancane) in za kumariče.

Zemljo, ki je bila pred letom pognojena, ljubijo predvsem koreninice, kot so: peteršilj, vrtna pesa, vrtni korenček, redkvice, čebula, česen. Isto zemljo ljubijo tudi stročnice (fižol, grah), enako špinača in solata. V tej zemlji bolje uspevajo tudi endivije; v tem primeru pa je dobro dodati na vsakih 10 kv. m po četrt kg žveplenokislega amonijaka (solfato ammonico) ali še bolje enako količino amonijevega nitrata (nitrato ammonico). Kar smo do sedaj povedali, ne velja samo za poklicne, to je za trgovske vrtnarje, ki povrtnino prodajajo, ampak tudi za male vrtičke ob kmečkih in delavskih domovih.

KROMPIR V SHRAMBI

Izgublja na teži. Izguba znaša lahko samo 10%, lahko pa doseže tudi 50% ali polovico. Krompir izgubi na teži zaradi dihanja in ker izhlapeva vodo. Dihanje in izhlapevanje vode sta tem močnejša, čim višja je toplota v shrambi. Če je pretoplo, začne krompir poganjati klice, in sicer tanke, dolge. Včasih je v shrambi mraz in tedaj se lahko zgodi, da krompir tudi zmrzne in postane neuporaben za človeško prehrano.

Zato bi morali paziti, da je v shrambi vedno primerna toplota, in sicer med 2° in 8° C.

Sportni bregled

Kako so danes ljudje siti političnih prepričkov, je dokaz med drugim tudi veliko zanimanje za šport. Le pogledimo nazaj na pretekli teden, kako so se polnili bari in drugi lokali, kjer so se ljudje zbirali okoli televizijskih aparatov in z velikim navdušenjem prisostvovali nogometnim srečanjem v Londonu in Rimu. Da, danes šport ne vrši samo svojega prvotnega namena, temveč se tudi vedno bolj približuje čistemu olimpijskemu idealu, zblizjevanju med narodi. To je velika in plemenita naloga športa, katera bi morala danes bolj kot kdajkoli v preteklosti prepojit miselnost evropskih narodov. Olimpijski molitev je po vsebini močnejša kot vsi politični sporazumi.

In v tem smislu sta bili odigrani tudi srečanja v Londonu med Anglijo in Nemčijo ter v Rimu med Italijo in Argentino. Zanimanje za tekmi je bilo ogromno, stotisoč gledalcev na vsakem stadionu. Londonsko srečanje je bilo za evropsko javnost zanimivejše od onega v Rimu. Angleži so doživeli zopet zmago in to zelo prepričljivo. Poleg zmage pa so dosegli še eno, kar je važnejše, prebrodili so krizo in našli zopet svojstveno angleško igro. Tekma je bila od začetka do konca izredno hitra in polna idealnega nogometa. Angleži so dokazali visoko tehnično in kombinacijsko igro. Igrali so z dolgimi podajnanji v sredini igrišča ter s hitrim odlaganjem žoge pred vrati. Za učinkovitost prenosa igre iz središča pred vrata so se Angleži posluževali kril, ki so klasično izvrševala svoje naloge. Posebno se je

Če je krompir v velikem kupu, bi morali skrbeti, da pride zrak do dna. To dosežemo s primerpo, ob krajih navrtano cevjo, ki jo postavimo v sredino kupa. Drugače se bo krompir segrel in poganjal dolge poganjke.

Semenski krompir ne sme biti v velikem kupu, temveč v drobni plasti. Najbolje je, da že sedaj postavimo semenski krompir po lesenih lesah ali držimo v zračnih zabojih, ki so lahko tudi drug vrh drugega. Tako shranjeni semenski krompir bo pognal močne in kratke klice.

Krompir hrani v polmračnem prostoru, ker pod vplivom svetlobe pozeleni. Zelen krompir pa ni za človeško prehrano. Tudi živalim ga smeš dati samo kuhanega.

Danes imamo sredstva, ki onemogočajo oziroma zadržujejo klitje krompirja. V trgovini dobimo pod imenom »tuberite« neki rjav prah, ki ni škodljiv zdravju. S 150 grami tega prahu potrosimo 100 kg krompirja, pa ne bo tako kmalu kalil.

NEKAJ DOBRIH SORT HRUŠK

Kdor misli vsaditi majhno število hrušk, naj sadi naslednje:

1. Poleti dozori: Viljamovka ali vrto-lanjka, ki ima zelo okusno, maslenosoločno, belo meso in je rodovitna ter se dobro razvije, tudi če je cepljena na kutini. — Na drugem mestu naj bo sorta »košja« (coscia). Obe zorita ob koncu julija ali v začetku avgusta.

2. Odlična jesenska sorta je maslenka klerž (clairgeau). Zori ob koncu oktobra in v novembru. Plod je podolgovat, obilen, zelo okusen. Uspeva dobro in rodi obilno, če je cepljena na divjaku ali na kutini.

3. V mesecih december-januar, pa tudi še pozneje, zori »zimška dekanka« (decana di inverno), ki rodi obilne in zelo sočne, okusne plodove.

Vse tri sorte pa potrebujejo obilno gnojenje in ne bodo uspevale, če jih boš samo vsadil in potem zanemaril.

odlikoval »stari« Matthews, ki je s čudovitimi »dribblingi« osvajal angleško občinstvo. Režiser vseh akcij pa je bil Wright, ki ni nikoli izčrpal svojih vedno novih idej. Nemci se tokrat niso predstavili s svojim svetovnim moštvom, zato ni njihov neuspeh prava slika nemškega nogometa. Njihova obramba je bila odlična, le v sredini igrišča se niso znašli. Srečanje je bilo izredno »fair«, kakršno se redko vidi. Minister Eden, ki je prisostvoval srečanju, je bil vidno ginjen, ko so se po končani tekmi predstavniki dveh nekoč tako sovražnih narodov poljubili in odšli z igrišča kot dobri prijatelji. Gledalci pa so z navdušenjem prisostvovali temu prizoru na Wimbleskih poljanah.

V Rimu so Italijani našli sami sebe. Po dolgoletni krizi so pokazali še precej lep nogomet in upati je, da bo bližnja bodočnost še bogatejša za njihov nogomet. Tehnično so lepo igrali, le sodelovanje o brambe z napadom je bilo pomanjkljivo. Ta zmaga ni sicer prava slika tekme, k rezultatu je precej pomagala sreča. V sredini igrišča so bili Argentinci močnejši. Le ko so prišli v kazenski prostor, so žogo oddajali nazaj namesto naprej. Zdelo se je, da hočejo Argentinci zabiti gol le en meter pred vrati. Njihova igra je bila za oči lepa, koristna pa ne. Najboljši mož na igrišču je bil Argentinec Grillo, ki je bil za razred boljši od drugih. Schiaffino je bil samo senca Grilla, ki pa tokrat ni pokazal nobene posebnosti. Od italijanskih igralcev sta bila najboljša Boniperti in Ferrario. Igra domačinov je slonela na obrambi in pa na hitrih »izprehodih« pred vrata. In ta sistem je rodil tako dolgo zelen uspeh. Če pa je res ta novi sistem rešilen za italijanski nogomet, bomo videli v bližnji prihodnosti, ob srečanju z Jugoslavijo.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

Tarzan, sin džungle

št. 29

Prepotovala sta več milj in prišla na lepo zeleno jaso. Mehko jo je Tarzan položil v travo. Videla je njegovo zalo glavo in po njegovih očeh je spoznala, da ne more imeti slabih namenov.

Tarzan se je pognal na drevo in izgubil. Mar jo je hotel sredi džungle prepustiti usodi? ... A že je stal zopet pred njo s polnim naročjem sočnega sadja. Pobožal jo je po lasih in jo skušal pomiriti.

Že je dobila zaupanje v čudno divje bitje. Jelo se ji je svitati, da se je vanj zaljubila. Ob tej misli se je nasmehnila. Smehljaje se je odrinila Tarzana in ga opozorila na živež.

Tako sta se najedla. Nato je spletel iz zelenja šotor. Da bi Jano pomiril, ji je dal nož. Z znamenji ji je pokazal, naj leže spat. Vstopila je. Tarzan se je pa zleknil pred šotorom.

Ko se je drugo jutro zbudila, je stopila iz šotora. Veselo se je ozrla okoli in zagledala Tarzana, ki je lahko skočil z bližnjega drevesa. Prinesel ji je sveže hrane. Smehljaj mu je sijal na obrazu.

Jani je začelo srce hitreje utripati. Opazila je krasni demantni medaljon, ki je visel Tarzanu okrog vratu. Tarzan ga je snel in ji ga dal. Ko je medaljon odprla, je zagledala sliko lorda Greystoka in njegove žene.

Menila je, da je Tarzan našel medaljon v koči. Vendar jo je presenečala čudna podobnost njenega gozdnega boga z lordom. Tarzan ji je obesil medaljon okrog vratu. Hotela mu ga je vrniti, a ji tega ni dovolil.

Potem jo je vzel v naročje in se zavihtel z njo v vejevje. Cutil je veliko ljubezen do drobne deklice v naročju. Ves srečen in radosten je brzel z njo proti koči ob obali. Sonce je že zahajalo, ko sta prišla do jase.

Skrivnost

D^{RJA} FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

»Da, v pristanišču. O tem sem prepričan; in v rakvi je bil nekdo drug, ko so jo prinesli v hišo sira Lionela. Taka rakev je po mojem mnenju za zrak skoraj nepropustna, tako da je jasno, da gumijast zamašek potrebuje za prezračevanje. Kako je tista osoba umorila Strozso, moram šele zvedeti.«

»Tudi, kako je ušel iz zaklenjene sobe. In kaj je z zeleno meglo?«

Nayland Smith je z zelo zgovorno kretnjo razprostrl roki. »Zelena megla, Petrie, se lahko razlaga na več načinov. Zavedati se pa moraš, da nam je o tem pravil le en človek. V najboljšem primeru je le negotova domneva, kateri ne smemo pripisovati kake namišljene važnosti.«

Vrgel je ovoj na tla in potegnil za motvozno zanko, ki je bila v pokrovu pravokotne skrinje, ki je zdaj stala na mizi. Nepričakovano se je pokrov dvignil, z njim pa svinčena pločevinasta prevleka, kakršna je običajno pri zabojih za čaj. Pločevina je bila delno pri-

trjena ob enem boku skrinje, tako da je pločevina, ko je motvoz popustil, dvignila in nagnila pokrov.

Tedaj se je zgodilo nekaj posebnega.

Čez mizo se je prikadila nekaka mastna para, rumenkastozelen oblak. Hipno navdahnjenje, ki se mi je porodilo ob spominu na neke besede moje krasne obiskovalke, je prišlo vame.

»Beži, Smith!« sem zavpil na ves glas. »K vratom! K vratom, gre za življenje! Fu-Manču je poslal ta zaboj!«

Naglo sem ga objel. Ko se je sklonil, se mu je gibajoča se para dvignila skoraj do nosnic. Vlekel sem ga nazaj in malone vrgel ven na stopnišče. Vstopila sva v mojo spalnico in tam sem videl, ko sem privil luč, da je bilo Smithovo zagorelo lice nenavadno prepadeno in blede.

»To je strupen plin,« sem hripavo dejal. »In v marsikaterem oziru istoveten s klorom, samo da ima svojevrstne lastnosti, ki kažejo, da mora biti še kaj hujšega — Bog in Fu-Manču sama vesta kaj! Klorovi hlapi ubijajo ljudi v belilnicah. Bila sva slepa — zlasti jaz. Ali ne uvidiš? Nihče ni bil v rakvi, Smith, toda v njej je bilo dovolj te strašne snovi, da bi lahko zadušila ves polk!«

Smith je krčevito stisnil pesti.

»Moj Bog!« je dejal, »kako naj upam, da obračunam s proizvajalcem takih peklenskih načrtov? Zdaj razumem ves načrt. On ni bil računal na to, da se bo skrinja z mumijo prevrnila, in Kweejeva naloga je bila, odstraniti zamašek s pomočjo motvoza, da bi se sir Lionel zadušil. Ta plin je, mislim, težji ko zrak.«

TEDENSKI KOLEDARČEK

10. decembra, petek: Lav. M. B. — Dražič
11. decembra, sobota: Damazij — Gojica
12. decembra, nedelja: Epimah — Široslav
13. decembra, ponedeljek: Lucija — Vitača
14. decembra, torek: Spiridion — Vojmir
15. decembra, sredo: Kristina — Cvetana
16. decembra, četrtek: Adela — Zaronega

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 9. decembra si dal oz. dobil za:		
ameriški dolar	628—630	lir
avstrijski šiling	23.25—24	lir
100 dinarjev	90—93	lir
100 franc. frankov	163—167	lir
funt šterling	1640—1680	lir
nemško marko	146—148	lir
pesos	20—22	lir
švicarski frank	147—148	lir
zlat	718—720	lir
napoleon	4300—4400	lir

RADIO TRST II

Poročila v nedeljo: 8, 20, 12.45, 19.45 in 23.15.
Poročila ob delavnikih: 7.10, 7.20, 12.45, 18.30, 19.45, 23.15.

Nedelja, 12. decembra ob 8.45: Kmetijska oddaja. 9.30: Vera in naš čas. 13.00: Glasba po željah. 17.00: Mešani zbor prosvet. društva Lonjer-Katinara. 20.05: Marijan Lipovšek, ORGLAR, kantata za solo zbor in orkester. 21.10: Bellini: Norma (I. dejanje).

Ponedeljek, 13. decembra ob 17.50: Beethoven: Koncert za violino in orkester. 18.40: Baranovičeve pesmi — poje ten. Dušan Pertot. 19.00: Mamica pripoveduje. 20.35: Emil Adamič: Ljubljanski akvarel (simfon. pes.). 21.45: Književnost in umetnost. 22.00: Bellini: Norma (II. dejanje).

Torek, 14. decembra ob 13.00: Glasba po željah. 17.55: Čajkovski: Koncert za klavir in orkester. 18.40: Koncert baritonista Marijana Kosa. 19.00: Šola in vzgoja. 21.00: Radijski oder: Duse: Grofica Hanser, igra v 3 dejanjih.

Sreda, 15. decembra ob 19.00: Zdravniški vedež. 20.30: Ženski vokalni tercet Metuljček. 21.00: Aktualnosti. 21.15: Debussy: Izgubljeni sin, kantata. 22.00: Predavanje: Književnost in umetnost.

Četrtek, 16. decembra ob 18.00: Hačaturjan: Koncert za violino in orkester. 19.00: Mamina povestica. 20.05: Zbor Slovenske filharmonije. 21.00: Dramatizirana zgodba: Dostojevski: Sneg je moker. 22.00: Glasbeno predavanje.

Petek, 17. decembra ob 13.00: Glasba po željah. 19.00: Okno v svet. 21.00: Tržaški kulturni razgledi. 21.15: Koncert moškega zbora Valentin Vodnik. 22.00: Književnost in umetnost.

Sobota, 18. decembra ob 15.00: Arnič: Koncert za violino in orkester. 16.00: Oddaja za najmlajše. 19.00: Pogovor z ženo. 21.00: Slovenski oktet.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 54. V zimskem času pijemo mnogo »ruskega« čaja. Zakaj se ta čaj imenuje »ruski«, ko pa, kolikor jaz vem, v Rusiji čaj ne uspeva.

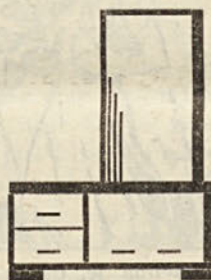
Odgovor. V Rusiji čaj uspeva, saj ga danes precej gojijo v okolici Kavkaza in v Turkestanu. Čaj, ki ga tam pridelajo, ne pride k nam, ker tamkajšnji pridelek ne krije niti domače potrebe. V dobi carizma v Rusiji niso gojili čaja, pač pa so ga mnogo pili. Pri nas se je uveljavilo ime »ruski čaj« zato, ker je prišel prvi čaj v Evropo preko Rusije in Sibirije iz Kitajske in prvi veletrgovci s čajem so bili v Evropi Rusi. Iz tistih časov je ostal naziv »ruski čaj«. Danes je trgovina s čajem predvsem v angleških rokah.

Vprašanje št. 55. Prodal sem tele, sedaj mi pa krava zadržuje mleko. Kako bi jo pripravil do tega, da ne bi več zadrževala mleka?

Odgovor. Očitno je v kravi zelo razvit materinski čut in zato jo je hudo prizadela izguba teleta. Svetujemo vam, da pred molžo kravi masirate vime, kar pomeni, da ji celo vime s rokami prav nežno pogladite in ji neposredno pred molžo nudite kako tečno krmo, kot n. pr. pest dobrih otrobov, tako da bo krava trenutno pozabila, da jo molžete.

Vprašanje št. 56. Pokojni oče mi je zapustil premoženje. Svoji ženi, to je moji materi, pa je zapustil užitek z obvezo, da bo pomagala pri delu. Sedaj me je pa mati zapustila in šla stanovat k hčeri, moji sestri, in zahteva, da ji izročam užitek. Temu bi se ne protivil, če bi mati pomagala pri delu. Kako naj zadevo uredim?

Odgovor. Mati ostane mati in sin je po naravnem pravu dolžan skrbeti zanjo, in sicer brez ozira na 4. božjo zapoved. Če pa upoštevate še to zapoved,

TOVARNA

Prinčič

KRMN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje, i t. d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

boste materi spregledali marsikatero hibo, ki bi jo morebiti imela. Tak spregled vam bo obilno plačan. Končno eno vprašanje: Zakaj je šla mati od vas? Niste mogoče vi tega krivi? Ali vaša žena? Če mislite, da se vam godi velika krivica, obrnite se na splošno priljubljeno osebo, da posreduje med vama.

Drobne vesti

Iz Gorice

ZA GORIŠKO BOLNICO

Ministrstvo za delo je odredilo, da se Gorici izplača 100 milijonov lir za dokončno izgradnjo nove bolnice.

NENADNA SMRT

Pretekli petek je iznenada umrl v svojem uradu načelnik anagrafskega oddelka dr. Jurij Steccherini. Delal je zjutraj kakor po navadi. Ob 4. uri se je vrnil v urad. Ob 6. uri je potrkal na vrata sobe podrejeni uradnik. Ker ni bilo glasu, je odprl vrata in ugotovil, da doktorja ni v sobi. Pogleda v drugo bližnjo sobico in zagleda mrtvega predstojnika. Zadel ga je srčna kap!

Drugi dan so ga ob veliki udeležbi pokopali na goriškem pokopališču. Pokoj njegovi duši!

RAZNE NOVICE

Svetovni prvak v namiznem tenisu Japonec Agimura se trenutno nahaja v Jugoslaviji in nastopa v raznih srečanjih. Proti jugoslovanskim igralcem Dolinarju, Harangozi in Vogrinu je v treh srečanjih samo enkrat zmagal. Kriva je prav gotovo velika utrujenost.

Ce še kdo ne ve, najbolj razširjena organizacija na svetu ni OZN (Združeni narodi), temveč FIFA, Svetovna nogometna federacija, ki ima danes nič manj kot 85 včlanjenih državnih zvez. Verjetno na sejah ni toliko prepiranja kot pri OZN.

Kultura nekega kraja se kaže tudi po tem, koliko gledališč in kinematografov premore. Če ta trditev velja, potem je na kulturnem področju v Jugoslaviji daleč na prvem mestu Ljubljana, kjer pride na vsak gledališki sedež 78 prebivalcev. Na drugem mestu je Beograd, kjer pride na en sedež 147 prebivalcev, sledi Zagreb s 166 prebivalci na gledališki sedež. Približno enako število kot Zagreb ima tudi Maribor.

Na kinematografskem področju je prav tako prva Ljubljana, kjer pride na en sedež 19 prebivalcev; za njo je Sarajevo s 30, nato Zagreb z 31, Cetinje s 34 in šele na petem Beograd z 41 prebivalci. V Mariboru pride na en kinematografski sedež 50 prebivalcev.

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Franciška 20 — Telefon 29-477

»Klor ima specifično težo 2,470,« sem dejal, »je torej dva in polkrat težji ko zrak. Lahko ga preliješ iz vrča v vrč kakor tekočino — ako nosiš plinsko masko. V tem oziru je ta snov videti podobna kloru; razlika pa nas tako ne more zanimati. Rakev bi se izpraznila skozi luknjo, plin pa bi se bil razpršil, ne da bi — razen duha — pustil kako sled.«

»Zaduhal sem ga, Petrie, na zamašku, toda seveda mi je bil duh neznan. Morda se spomniš, da si hotel storiti isto, pa ti je to preprečil prihod sira Lionela. Vonj tistih vražjih cvetic je najbrž tudi deloma pomagal raztopiti duh. Ubogi, prevarani Strozza je plin vdihnil, med padcem pa prevrnil skrinjo, da se je ves plin...«

»Pretil pod vrata v shrambo in dol po stopnicah, kjer je čepel Kwee. Croxted je, kakor vemo, vlomil šipo, kar je napravilo dovolj prepriha, da je odvel ostanek plina. Mogoče ga je tam še kaj na tleh. Grem in odprem obe okni.«

Smith je dvignil svoje suho lice.

»Po vsem tem je Fu-Manču napravil več ko dovolj, da bi odstranil sira Lionela Bartona,« je dejal, »in zaničljivo — si opazil držo, Petrie? — zaničljivo je namenil preseček plina meni. Njegovo zaničevanje je upravičeno. Saj jaz sem dete, ki si prizadeva, meriti se s takim umskim velikanom. Nikakor ni moja zasluga, da si ima dr. Fu-Manču pripisati dvojni neuspeh.«

Sanjam — in bedim

Zdaj vam bom povedal, kako čudne sanje sem sanjal, in o še bolj čudnih stvareh, ob katerih sem se zbudil. Ker mi je ta privid

kar na lepem šinil na pamet, storim najbolje, da povem stvar brez kakega uvoda. Takole je bilo.

Sanjal sem, da sem ležal na tleh in se krčevito zvijal v nepopisnih bolečinah. Zile so mi bile polne takočega ognja in da ne bi bilo tiste peklenske teme okoli mene, sem si rekel, bi bil moral videti dim, ki se je kadil z mojega gorečega telesa.

To je smrt, sem si mislil.

Potem je jel padati name hladilen dež, pronical skozi kožo in mišično tkivo do mučenih žil in pogasil ogenj v njih. Ves sopeč, toda brez bolečin sem ležal — izčrpan.

Polagoma se mi je vračala moč in poskusil sem vstati; toda preproga pod menoj je bila tako nenavadno mehka, da mojim nogam ni nudila nikakega upora. Zato sem bredel in se potapljal v njej ko plavač v vodi; in krog in krog mene so se dvigale neprodne stene teme, teme, ki je bila skoraj prijemljiva. Vprašal sem se, zakaj nisem mogel videti oken. Bliskoma me je prevzela strašna misel, da sem oslepel! Nazadnje sem se le nekako spravil na noge in se potem omotično zibal. Zavedel sem se nekega težkega vonja in vedel sem, da je moral biti neke vrste kadilo. Potem — se je nekje v neizmerni daljavi porodila majhna luč. Venomer se je večala. Njen sij se je širil z modrikastordecim žarom kakor tekočina. Zdajci je zajel temo in napolnil vso sobo.

Toda to ni bila moja soba! Sploh ni bila nobena soba, kar jih poznam.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)